

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta

Posudek disertační práce

Autor	Mgr. et Mgr. Zuzana Paštrnáková
Název	Olomoucký biskup Karel z Lichtensteinu-Castelcornu na dálku mezi svými: Korespondenční vazby s (arci)biskupy a dalšími církevními aristokraty a jejich význam pro socializační a rodinné kariérní strategie
Oponent	doc. PhDr. Jana Zapletalová, Ph.D.

Hodnoticí kritéria

1. Cíl práce a výzkumná otázka, začlenění do současného stavu bádání a originalita
(dle čl. 44 odst. 9a) SZŘ UP „zhodnocení významu disertace pro příslušný obor“; min. 150 slov)

Projekt *Za chrám, město a vlast. Olomoucký biskup Karel z Lichtensteinu-Castelcornu uprostřed barokní Evropy*, řešený v letech 2016–2019, jehož hlavním výstupem byly dvě rozsáhlé kolektivní monografie a řada dalších významných publikačních počinů, na kterých Zuzana Paštrnáková zásadním způsobem participovala, otevřel řadu nových směrů pro další bádání a pomohl ukázat na mnohá desiderata. Jedním z velkých badatelských bílých míst, které pro jeho rozsah a komplexnost nebylo možné pojednat v rámci uvedeného projektu, je téma, které se dočkalo svého zpracování v rámci disertační práce Zuzany Paštrnákové – tj. představení komunikačních strategií a sociálních sítí biskupa Karla z Lichtensteinu-Castelcornu s více jak pěti desítkami (arci)biskupy z českých zemí a širšího střeoevropského rámce. Disertační práce se tedy věnuje originálnímu tématu, které dosud nebylo vůbec odborně zpracované.

Zuzana Paštrnáková už v momentu, kdy vstoupila do doktorského studijního programu, měla za sebou několikaletou intenzivní badatelskou zkušenost s archivními prameny a zpracováním dalších témat vztahujících se k osobnosti Karla z Lichtensteinu-Castelcornu. Jsem přesvědčena, že bez této důvěrně a mnohaleté obeznámenosti s tématem by neměla v rámci disertační práce dosáhnout takového úspěchu a zpracovat tak rozsáhlý konvolut pramenné základny.

Úvodní kapitoly (s. 8–28) přehledně definují cíle práce, vymezují hranice analyzovaného archivního konvolutu a objasňují metodologická východiska, historiografickou reflexi v širším střeoevropském kontextu a následně zejména metody postupu včetně strukturování práce. Doporučovala bych jen reflektovat geografické zaměření práce i v názvu, neboť název disertace je ve stávající podobě zavádějící. Čtenář totiž právem může očekávat, že v práci budou pojednány rovněž osoby z řad církevních aristokratů italského prostředí, zejména pak Vatikánu a Říma, jimž však v práci není věnována navzdory jejich důležitosti žádná pozornost. Aby čtenář nenabyl mylného pocitu, že si biskup Karel psal

vylučně či především s církevními aristokraty z širšího středoevropského prostoru, pokládala bych za vhodné výrazněji tuto problematiku geografického vymezení objasnit v úvodu a současně vetknout do názvu.

2. Rozsah, význam a výběr studovaných zdrojů/korpusů (Jak reprezentativní je studovaný materiál?)
(min. 100 slov)

Hlavní pramennou základnou celé disertační práce se stal velmi rozsáhlý konvolut archivních dokumentů z fondu Arcibiskupství Olomouc Zemského archivu v Opavě, pobočce v Olomouci, zejména přijaté a odeslané korespondence biskupa Karla, jehož systematickou katalogizaci doktorandka spolu s dalšími dvěma kolegy vytvořila v rámci výše zmiňovaného projektu. Logicky tedy ve svém disertačním projektu navázala a vybranou část korespondence obohacenou o další archivní dokumenty odborně zpracovala a interpretovala. Práci s tímto rozsáhlým konvolutem v několika jazycích doktorandce umožnila její nevšední jazyková vybavenost a zejména předchozí magisterské studium němčiny. Kvantita prostudovaného archivního materiálu v rámci disertace je mimořádná, převyšující běžné standardy disertačních prací. Doktorandka v rámci své disertační práce studovala rovněž zahraniční archivní prameny.

3. Metoda a vědeckost (Jak adekvátní je/jsou zvolená/é metoda/y? Jsou použité metody/koncepty/ přístupy vhodné?)

(dle čl. 44 odst. 9b) SZŘ UP: „vyjádření k postupu řešení problému, použitým metodám“; min. 150 slov)

Oponovaná disertační práce se vyznačuje velkou důkladností, systematickostí a akribií. Východiska a metody jasným způsobem popisuje v úvodních kapitolách. Zvolené metody vnímám jako aktuální a vhodné, jakkoli bych ocenila explicitnější rozpracování teoretických východisek práce. Jako hlavní kritérium pro vytvoření systému si doktorandka zvolila teritoriální členění a tuto volbu zdůvodnila v úvodu. Interpretace archivních pramenů se studovanými církevními aristokraty sledovaného geografického rámce tvoří drtivou část disertační práce (s. 42–407). Disertace je strukturou koncipována (nadneseně řečeno) tak, že „cesta je cíl“, tj. že čtenář musí pročíst několik set stran samotného „těla“ práce, aby došel kýženého cíle a vytvořil si plastičtější představu o jemném předivu vztahů, interakcí, strategií a dalších otázek mezi biskupem Karlem z Lichtensteinu-Castelcornu a zkoumanými církevními aristokraty.

Geografické členění je zcela legitimní a představuje jednu z možných struktur práce. Má své přednosti, které umožňují udělat si plastickou představu o vztazích mezi biskupem Karlem a jinými církevními aristokraty v různých teritoriích a v podstatě (vědomě či nevědomě) aplikovat některé z prvků metod horizontálních dějin umění či její analogie v oboru historie. Z mého pohledu má však tato koncepce dvě zásadní nevýhody. Jako první vnímám, že neumožňuje tematicky pojednávat určitá témata napříč teritorií. To by šlo vyřešit přidáním kapitol (ale disertační práce už bez toho má úctyhodné rozměry a několikanásobně přesahuje standard a požadavky kladené na disertační práce). Za druhé staví čtenáře do ne zrovna komfortní situace, kdy si výsledný obrázek o různých tématech musí složit po přečtení celé, značně dlouhé práce sám jako svého druhu mozaiku. Volbu tohoto teritoriálního členění však vzhledem k velkému konvolutu zpracovaných pramenů a rozsahu

práce pokládám za praktickou a plně ji respektuji. V opačném případě by totiž musela autorka teprve po územním (*de facto* horizontálním) zpracování identifikovat nosná dílčí témata a teprve ta uchopit průřezově (tj. vertikálně). Doba doktorského studia má však své hranice a aplikování tematického uchopení není při analýze tak rozsáhlé pramenné základny realizovatelná ve vymezeném období.

4. Struktura (Jak přehledná je struktura práce?) a forma

(dle čl. 44 odst. 9d) SZŘ UP „případně další vyjádření, zejména vyjádření k uspořádanosti, přehlednosti, formální úpravě a jazykové úrovni disertační práce“; min. 100 slov)

Struktura práce je zcela logická, přehledně vystavěná a kritéria pro její koncipování jsou jasně zdůvodněna v úvodních pasážích. V úvodních kapitolách bych doporučila (při případném publikování) představit více osobnost biskupa Karla. Chápu, že jde o úkol nadmíru obtížný, má-li co nejvyváženěji reflektovat široké spektrum jeho působení na nejrozličnějších úrovních na relativně krátkém formátu jedné kapitoly či několika stran. Práce by však díky tomu mohla být v tomto ohledu vstřícnější k odbornému publiku, které není s problematikou tak důvěrně obeznámeno jako bývalí členové týmu NAKI projektu *Za chrám, město a vlast*, mezi které autorka disertace patří, a kteří mají někdy tendenci (stejně jako já) se pohybovat v určité vědecké bublině, jež od svých čtenářů předpokládá pokročilou znalost problematiky.

Disertační práce se vyznačuje – typicky pro texty Zuzany Paštrňákové – kvalitní jazykovou úroveň a neotřelou živostí, místy až lehce překračující zvyklosti odborných textů. Díky tomu je však příjemně čtivá. U takto rozsáhlé práce, která nadto nemá jasně sumarizované výsledky do jedné kapitoly či jinak jasněji ohraničené části, ale kde je naopak nutné práci číst celou, je to zásadní kvalita. S použitím stejných metodologických postupů by se z pera jiného, méně jazykově nadaného autora čtení tak rozsáhlého textu mohlo stát úmorným. Zuzaně Paštrňákové se díky živosti a lehkosti slovního vyjadřování s určitým nadhledem v interpretování analyzované pramenné základy podařilo vytvořit text, který zaujme i svojí jazykovou stránkou a hravě si udrží pozornost svého čtenáře i při své délce.

Práci a její přitažlivost pro čtenáře by z mého pohledu historičky umění prospělo, kdyby byla vybavena obrazovou přílohou obsahující vedle podobizen pojednávaných osobností např. i historické mapové podklady, tím spíše, že Zuzana Paštrňáková je rovněž absolventkou magisterského studia dějin umění. Neznám však zvyklosti v oboru historie.

5. Styl/pádnost argumentů (Jsou cíl práce a výzkumná otázka sledovány důsledně?)

(min. 100 slov)

Cíl práce a výzkumné otázky jsou sledovány v hodnocené disertační práci s příkladnou systematickostí a důsledností. Zuzana Paštrnáková s přesností a pečlivostí pracuje s poznámkovým aparátem. Její argumentace jsou validní a podloženy prameny i odkazy na sekundární literaturu. Pro úctyhodný rozsah základního pramenného korpusu je symptomatický rovněž rozsah celé disertační práce včetně poznámkového aparátu čítajícího 1780 poznámek a přes 20 stran literatury. Pokud se týká sekundárních zdrojů, autorka pracuje se starší i recentní odbornou literaturou. Různé drobnější pochybení lze najít spíše okrajově (např. bibliografický záznam publikace Martina Mádl, habilitačního spisu Jiřího Kubeše, ad.).

Pro případné vydání publikace bych doporučovala vypustit zmínky o odmítavé petici reagující na aktuální iniciativu kroměřížské radnice a facebookovou petici, či přinejmenším nezmiňovat tuto iniciativu v úplném začátku práce na její druhé straně (s. 9 a pozn. 4). Jakkoli tato petice může mít svou vypovídací hodnotu o recepci biskupa Karla z Lichtensteinu-Castelcornu v současnosti ze strany určité části obyvatelstva Kroměříže, nepokládám za důležité jí věnovat prostor na tak privilegovaném místě práce.

6. Závěr (Jak přesvědčivé je potvrzení/vyvrácení výzkumné otázky? Jsou výsledky přesné a přesvědčivé? Přinášejí výzkumné komunitě inovativní přínos? Otevírají se tím možnosti pro následný výzkum?)

(dle čl. 44 odst. 9c) SZŘ UP „stanovisko k výsledkům disertační práce a k původnímu a konkrétnímu přínosu předkladatele disertační práce“; min. 100 slov)

Přínos disertační práce je nesporný a má význam i z mezinárodního hlediska. Doktorandka díky mnohaleté práci pokryla dosud zcela nepoznané velké téma, a co pokládám za naprosto zásadní, jasně zasadila biskupa Karla z Lichtensteinu-Castelcornu do mezinárodních souřadnic. Dosavadní bádání o tomto mezinárodně významném církevním aristokratovi totiž po celé 20. století očividně trpělo napříč různými specializacemi velkou regionální uzavřeností. Zuzana Paštrnáková nejenže dokázala vytěžit z archiválií a interpretovat velké množství nových cenných informací o fungování raně novověké církevní aristokracie na Moravě a širěji též ve střední Evropě, ale poukázala právě též na mezinárodní rozměr, význam a ambice této osobnosti. Jelikož korespondence biskupa Karla z Lichtensteinu-Castelcornu patří k významným a v tomto rozsahu patrně značně ojediněle dochovaným konvolutům, nepochybuji, že se její práce stane referenční pro další badatele v průběhu nastávajících desetiletí, a to jak na domácí, tak rovněž středoevropské úrovni.

7. Jednoznačné vyjádření oponenta, zda předloženou disertační práci doporučuje či nedoporučuje k obhajobě (dle čl. 44 odst. 9e) SZŘ UP)

Zuzana Paštrnáková svou disertační práci prokázala své odborné kompetence a vědeckou zralost. Práci jednoznačně doporučuji k obhajobě.

Datum a podpis oponenta:

V Olomouci 3. listopadu 2024

doc. PhDr. Jana Zapletalová, Ph.D.